

slavni Šafařik povedal, kar priča, da korena ni poznal, ne ondaj 1808, ne leta 1837 v „starožitnostih“ (vidi Kolpljane), drugači bi ga bil gotovo povedal, kakor pri drugih imenih. Zdaj ga ne vém tudi jaz; in mislim da je po izgledu naj slavnejših jezikoznancov početniku spametneje reči na ravnost: ne vém, ali vsaj more biti kot kaj neverjetnega povedati, kar bi bilo treba kmalo preklicati. Vsem besedam ne bodo nikoli jezikoznanci vsega sveta do korena prišli. Koliko besed je potehinilo, preden jih so zapisali, lastne imena iz takih izpeljane pa še živé; kdo bo takim koren ali pomen uganil? Taka je nemara tudi s Kolpo.

Preskočivši druge mervice, naj povém tukaj le še dvoje: Slovaška beseda „hokyn“ (prav hokynař, žensk. sp.: hokyně) je iz nemške: der Hoke, Höke, Höcker, žensk. sp.: Hökin, Höckerin (vide Jungman, Bernolak, Adelung.) Po tem takem bi morali Sygini, — ako zdaj po g. Terstenjakovo sodimo, da je „Sygin“ iz „hokyn“ — Nemci biti, ne Slovani. — Ali so morda besedo „Hoke“ itd. Nemci od Slovakov vzeli? —

Lahko, da je kedaj kteri narod katero reko po svojem imenu kerstil; ali večidel so menda narodi dobivali imena po rekah, gorah itd. Te misli je tudi Šafařik na več mestih. Ni bilo treba, da bi jim bile stvari imena dajale, lahko so jih dajali sami ali pa sodje. Premišljajte imena: Sorič-ani, Po-Savci, Prek-Murci, Po-Kolpljani — in imena: Sorica, Sava, Mura, Kolpa. —

Poslednjič moram povedati, da ni pri Karlovcu nobene rečice po imenu „Banija“, da tedaj tudi ne more res biti, da bi bili dali „stari Banijani“ (Panonci) Kupi sinonimiško poznamljenje, češ, da ste si sestrici, kakor g. Terstenjak pravi. Banija se zove predmestje Karlovske, zato ker je nekdanj pod bana Zagrebškega spadalo, dokler je bilo mesto na drugo stran Kolpe še „militarsko“.

Toliko v poterjenje mojih misel. Zavoljo tega pa častiti gospod! ne mislite, da sem Vam nasprotnik v kakem drugem pomenu. Treba je, da se v važnih rečeh odkritoserčno pogovorimo, in če si smo tu in tam kake navskriž-misli, ne, da bi se pisano gledali zavoljo tega. Čast in poštenje Vam, obširni učenosti, hvale vredni veliki marljivosti in iskrenemu rodoljubu Vašemu, po katerem ste nanosili in še nanašate naslednikom svojim lepo reč gradiva za novo krasno poslopje, — al čast in poštenje bote gotovo tudi Vi tistim dali, kteri, spremljaje Vas na Vašem trudapoinem potu, odkritoserčno spregovoré navskriž-misli v razjasnenje resnice, da v ljubezni domovinski se ne zaidemo predelež in da „ne quid nimis“ ne izhaja na dan. J. Navratil.

Ozir po svetu.

Strupena muha v južni Afriki.

W. Oswell je najdel to muho, katero domači tetsé imenujejo, v izhodnih krajih Limpopo-a, v okolici Sebitoani. Domači se te muhe tako bojé, da se varno ogibljejo krajev, kjer ta strupena muha živi, in tudi živino le ponoči memo gonijo. Oswell zagotavlja po svojih lastnih skušnjah, da 3 ali 4 tacih muh zamore vola umoriti. Preiskoval je blizo 20 volov, ki so po takem piku poginili, in najdel je posebno serce, pljuča in jetra bolne; serce je bilo vselej kakor cunj mehko in kri povsod je bila sila gosta in kakor beljak tudi po farbi, da rok ni rudečila. Oswell meni, da razun kože vsaka druga domača živina pogine, ako jo piči ta muha; divja zverina pa kakor tudi človek le hudo zbolí po piku. Arnaud terdi, da ravno to muho je najdel severno od ravnika (equatorja) v Sennaar-i; tudi tam je pičena živina po-

ginila, in on sam je več kot 4 mesce strašne bolečine prestatí mogel po piku strupene muhe.

(Comptes rendus October 1852.)

Pogled v Bosno in Hercegovino na Turškem.

Število katoličanov je v Bosni in Hercegovini blizo 112.000 duš, ki prebivajo v 14.570 hišah, ako se ondanje revne kočé hiše imenovati smejo.

Vsi katoličani Bosne stojé, kar cerkvene zadeve utiče, pod apostolskim vikariatom, ki je bil osnovan leta 1701, in čuje nad 49 farami. Vsi fajmoštri in kaplani so frančiškani, ki imajo v Bosni 3 samostane (klostre), namreč v Fojnici, Kresovi in Sutinski. Pri samostanu v Fojnici, ki je naj premožniši Bosniških samostanov in se mu pravi „pri sv. Duhu“, je 150 katol. hiš, 1 fara in 1 šola. Turki imajo tukaj 160 hiš, 2 lesene in eno zidano cerkev. 26 far spada pod ta samostan. — Drugi samostan v Sutinski „pri sv. Klari“ in s cerkvijo „pri sv. Gregorju“, kjer je bilo pokopališče nekdanjih bosniških kraljev kersanske vére, je obdan s 30 hišami katoljskih prebivavcev; pod ta samostan spada 19 far. Ena sama lesena in zapuščena turška cerkev, nek naj stareji v Bosni, je tukaj; nekdanji bosniški kralji so tu stanovali, zato se je imenoval ta kraj „dvor kraljevski“. — Tretji samostan v Kresovi „pri sv. Katarini“ je obdan od 200 katol. hiš, tudi tukaj je šola; 4 fare spadajo pod ta kloster. Turki imajo 30 hiš in cerkev.

Katoličani v Hercegovini imajo 2 vikariata. Pervi vikariat ima samostan na „širokem bregu“. Sevnica je stolnica škofa Barišič-a; v ta vikariat, ki je bil leta 1845 ločen od Bosne, spada 14 far. — Drugi vikariat Trebinje je bil osnovan leta 1843, ima 5 far in šteje 8000 katoličanov, ki stojé pod škofom Dubrovniškim (Ragusa), kteremu pa, kakor je znano, Omer-paša in veziri niso dovolili birmati v Hercegovini.

Novičar iz slavenskih krajev.

iz Gradca 13. nov. (Iskrena reč o Stanko Vrazovi zapuščini).

Ko je sebi zao, kako će biti drugom dobar. Nar. prisl.

Ne morem se zdržati, da ne pregovorim o stvari, ktera me je u dnu srca ganila.

Dvé leti je, ker nam je umerl Stanko Vraz, in prehitro zašlo svitlo solnce za temne gore. Spomena njegova bo večna, in dela njegova mu stavijo spominek, ki bo trpel, dokler bode slovanskega roda kaj. Visoki duh Vrazov ni nam zapustil samo po slovanstvu že znanih del, ampak od njega je še drugih dragocenih reči, ktere še v temi počivajo.

Govorilo se je večkrat o iztavanji njegovih del in ako se ne motim, je „matica ilirska“ dala dvéma odbornikom Stankova dela v presojenje, ker, kakor je znano, podaril je rajni Stanko vse rokopise svojim sestram, misleči jim malo pomoč zapustiti. Pa glej! omenjena moža sta cenila te dragocenosti z bornimi — 50 forinti! Ko sem to prvokrat v „Nevenu“ čital, sem mislil, da je tiskarska pomota, in da saj še jedne niššice (nule) manjka; poslej pa ko sem bral to tudi v drugih časnikih, me je to tako ganilo, da sem začel na vse misliti. Ako bi bil Stanko samo jedno pesmico od visokega svojega duha zapustil, bi bila gotovo več vredna od bornih tih 50 forint. Vém, da bodeta rekla gosp. presojevacca: „naša matica je siromašna, in tiskarni troški bodojo veliki“. Na to jim odgovorim: naj se spomnita gosp. pretresovavca, kako je mogla ne še pred mnogo let dati po 100 fl. za dela, ki se gotovo s Stankovimi primerjati ne morejo, in prašam gosp.

odbornika: „je li bila matica tisti čas bogatejša?“ Kar se pa tiče tiskarnih troškov, zagotovim vsakega, da se bodo Vrazova dela razprodala, in da nobeden izdajatelj škode imel ne bode, ker je njegov visoki duh znan tako Rusu kakor Serbu, tako Čehu kakor Poljaku. Stavim, da bode izdajatelj več dobička imel, kakor iznese tistih 50 fl.

Žalostno je, da se pri nas take reči godijo in da se na tak način naši veliki možje cenijo! Že iz ljubezni do Stanka, gledé na njegove velike slovstvine zasluge, bi bila imela gosp. pretresovavca njegova dela više ceniti, ker gotovo Vras ni mislil, da bode se mu trud samo s 50 fl. plačal. — Kaj si morejo misliti od nas drugi narodi, in naši sosedni bratje? Na vse to bi bila imela paziti gospoda pretresovavca, pa žali Bog! danista, Bog vé, iz kterega uzroka. Mislila sta morebiti gospoda, da bo vsem prav nju presoja, in vendar jih je veliko, ktere to v srce žali, in ki so hoteli pred svetom pokazati, da ne mislijo vsi Jugoslovani tako, in da se ne edinijo z njuno presojo. Dela naših prvakov ceniti tako je zaničevanje narodnega slovstva in nehvaležnost žalostna. Hrvat.

Iz Celovca. Za gotovo se pripoveduje, da c. k. deželna višja sodnija za Koroško, Krajnsko in Štajarsko pride namest v Gradec vendarle v Celovec, kjer je že nekdanj bila. — „Šolsk. prij.“ naznanja, da 1. del obširnih bukev, ki pod naslovom „življenje svetnikov“ jih bojo izdali presvitl. knezoškof Slomšek, je že dokončan; društvo sv. Mohora ga bo društvenikom, ki so plačali letnino za 1853, kmalo poslalo in zarajtalo za leto 1854.

Novičar iz mnogih krajev.

Dan ženitnine presvitlega cesarja je po Dunajskih časnikih na 24. aprila določen. — Mesca septembra je bilo na pošte celega cesarstva 3 milione in 587.200 pisem oddanih; po tem 425.300 pisem več kakor ravno ta mesec lani. — Po naznanilu c. k. dнарstvenega ministerstva je bilo konec mesca oktobra za 146 milionov in 313.306 fl. cesarskega papirnega dнарja med ljudstvom, — banknot pa po naznanilu banknega vodstva za 193 milionov fl. — V Peštu so te dni kupci iz Laškega, Pruskega in Saksonskega sila veliko ogerskega vina nakupili. — Kar se nam izperva ni verjetno zdelo, je zdaj vendar le gotovo, namreč iz samega murvinega listja brez svilnih gosenc svile (žido) narejati, kar je slavni kemikar Cavezzali v Lodi na Laškem našel. Skušnje, vpricho zanesljivih mož storjene, so po naznanilu „Terž. čas.“ to do dobrega poterdile; pridelk svile po ti znajdbi je celó polovicó več znesel, kakor bi je bile svilne gosence napredle. Če je svila tudi lepa, je ta znajdba sila veliko vredna; nemogoče ravno to ni, ker tudi iz lanú in konoplja se dela lična preja brez žival. — Svet je res vsaki dan bolj umeten: neki Zeleski hodi po stropu kakor muha, namreč z glavo doli obrnjeno; — v Londonu in Hamburgu je že kazal svojo umetnost; zdaj pride na Dunaj. — V Moravičah na Horvaškem so 1. dan t. m. óse neko ženo, ki je po gojzdu suhljad nabirala in jih menda pri tem zdražila, do smerti popikale. — Do danes se še ni nič zvedilo od velikega boja med Turki in Rusi, ki je gotovo bil blizo Bukarešta okoli 9. ali 10. tega mesca po tistih popisih, kteri so povedali, da se je imenovane dni strašen strel topov v Bukarešt ališal. Vsak kdor je mogel, je bežal iz Bukarešta v strahu velike vojske na tem mestu. Manjši bitve pa so bile prve dni tega mesca dan na dan in bolj srečne za

Turke kakor za Ruse. V Azii pa je bila že velika vojska, Turki so rusovsko terdnjavo Čekvetil zmagali, Rusom 2000 puš in 4 topove pobralim 1000 Rusov pobili. Tako naznanja turški razglas; koliko pa je na tem resničnega se ne vé, ker vsaka stran v vojski le v svoj rog trobi. To je gotovo, da zavolj dozdanih zmag so Turki vsi na konji, in da 4. dan t. m. je bil slovesen shod vsih višjih duhovnov v mošeji (cerkvi) Sultan-Mahmudovi, kjer je Šejk-ul-Islam (razlagavec korana) fetvo (posvečivno molitev) predbral in sultanu, ki se bo spomladi sam na vojsko v Adrianopol podal, veličastni priimek Ghazi (to je, zmagepolni) za večne čase prilastil. Ali prezgodno bi utegnilo vse to biti, ker Rus se ni vse svoje armade na tiste mesto spravil, kjer misli z svo silo nad Turka vdariti. Tú se le se bo pokazalo, kdo je močnejši; strašno veliko kervi se bo prelilo na vsaki strani, ker obé armadi se bojuje za véro, in take vojske so vselej najstrašnejši. Velika zadrega se pa pripravlja za Turke, ako je najnovjši novica resnična, da je Omer-paša unidan od serbske vlade terjal prosti prehod turške armade skoz to deželo, in da je na to serbska vlada odgovorila: da to ne more biti, ker Serbija se ne bo mešala v nobeno stran. Čudno je verh tega, da je 15. dan t. m. ponoči poprejšni knez serbski Miloš Obrenović stareji nanagloma Dunaj zapustil in se čez Pešt (kam?) podal; mlajši knez bo nek kmalo za očetom šel. Turška vlada je v Bosnii in Rumelií 80.000 kozuhov za armado naročila. V Bugarii je že sila veliko snega padlo.

O večernici.

Ugasnilo je solnce za gorami,
Za njim večerni zadnji žar;
V nezmerni višočini nad meglami
Odgrinja se nebés altar.

Z občudenja
In stermenja

Serca zdíhe dvíga do višin,
V prahu moli Ga človeški sin.

In glej altarja diko naj krasnej,
Kakó zaupno mu blišči!
Spremlji žarki njeni lek sladkeji
So mem tolažnih besedi.

Ti kresnica
Si cvetlica,

Ktero vsadil Stvarnik je v nebo,
Da jasni terpečega okó.

Neskušeno mladost razveseljuješ
In z upom sladkih sanj dojiš;
In vso naravo v mraku okrasuješ,
Kdarkóli nébez pozlatiš:

Tvoji sviti
Na njo zliti,

Kot očesa Božjega ozir,
Jí razsejajo zgolj radost, mir.

Z veseljem starček v té se zamišljuje,
Ki vidi konec svojih dni;

O tvojem blesku v raj se zamikuje,
Nad tábo biti koperni.

Sijaj milo
V tolažilo

Mu v počitek miren not do dné,
Dokler leta tje ga preselé!

In kadar potnik v ptuji domovini
Namenjen pot zgrešiti ima,
Mu svetis prot nebeski očetvini,
Ter spremljaš — v večni pokoj ga.

Tam srebrila
Se gomila

U večernih solzah neba bó,
Ko boš ti ozlerla se na njó.